

Timo Kaisanlahti – Jarmo Leppiniemi – Raili Leppiniemi

TILINPÄÄTÖKSEN TULKINTA

Alma Talent
Helsinki 2017

5., uudistettu painos

© Copyright 2017 Alma Talent Oy ja tekijät

Kansi: Sirpa Puntti

Taitto: NotePad, www.notepad.fi

ISBN 978-952-14-3247-7

ISBN 978-952-14-2372-7 (verkkopalvelu)

BALTO print, Liettua 2017

Anna palautetta: protoimitus@almamedia.fi

Johdanto

Tilinpäätös ja toimintakertomus ovat yrityksen tärkeimmät taloudestaan antamat viestit ulkomaailmalle. Niiden sisältö on lainsäädännössä määritelty, ja tilinpäätäjän liikkumavaraa on kirjanpitolain uudistus uudistukselta kavennettu. Silti tilinpäätöstä ja toimintakertomusta epäilläänkin: koska viestien sisällöt vaikuttavat ulkopuolisten arvioon yrityksestä, niiden lähettäjällä arvellaan olevan niin paljon vaikutushaluja, että viestissä pyritään pikemminkin luomaan haluttua yrityskuvaa kuin antamaan todellisuutta vastaavia tietoja. Miten tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen avulla saa mahdollisimman realistisen kuvan yrityksestä?

Tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen avulla vastauksia hakevat ennen muuta yrityksen ulkoiset sidosryhmät, kuten rahoittajat, tavarantoimittajat, asiakkaat, kilpailijat, lehdistö ja suuri yleisö. Tiedon hankinnassa on kaksi menettelytapaa: tilinpäätöksen lukeminen ja omien tulkintojen rakentaminen esimerkiksi tunnuslukujen avulla. Tässä kirjassa käsitellään molempia.

Aluksi paneudutaan tilinpäätöksen sisältöön, tilinpäätäjän ajattelutapoihin ja hänen mahdollisuuksiinsa vaikuttaa tilinpäätösinformaation sisältöön. Lisäksi tarkastellaan tilinpäätökseen ja toimintakertomukseen sisällytettyjen numeroiden ja lauseiden antamia signaaleja. Tilinpäätöstä lukemalla voidaan päätellä, onko tilinpäätäjä suhtautunut tehtäväänsä neutraalisti: raportoinut tapahtumat ja katsonut, kuinka suureksi tulos muodostuu, vai onko hän pyrkinyt kirjoituspöytänsä ääressä parantamaan tulosta siitä, mitä tehtaalla tai kaupassa on saatu aikaan, vai onko tavoitteena ollut antaa taloudellisesta menestymisestä esimerkiksi alihankkijoita ja tulevia hinnoittelutilanteita varten todellisuutta vaatimattomampi kuva. Tällaisille päätelmille tilinpäätöksen lukeminen tarjoaa monia mahdollisuuksia. Itse asiassa lainsäädännön, oikeuskäytännön ja niiden myötä tilinpäätäjän vastuun kehittyminen on johtanut siihen, että lukemalla tilinpäätöksestä ja toimintakertomuksesta saa paljon selville.

Tilinpäätöksen lukemisen hyödyllisyydestä huolimatta eivät tunnusluvutkaan ole tarpeettomia. Niitä tarvitaan erityisesti yritysten välisissä vertailuissa, olipa vertailijana sitten yrityksen johto tai ulkopuolinen tarkas-

telija. Ne ovat hyviä hälyttäjiä muutoksista ja tarpeesta lisäpaneutumiselle. Tunnusluvuilla on paikkansa monissa erityissovellutuksissa, kuten yrityksen arvon määrittämisessä, konkurssin ennustamisessa, arvopaperimarkkinoita varten tehdyissä analyyseissä jne.

Eivät nyt esille otettavat ongelmat ja ajattelutavat uusia ole. Niitä on käsitelty niin kauan kuin tilinpäätöksiä on laadittu. Tilinpäätöksen merkitystä käsittelee I. V. Kaitila kirjassaan Kirjanpidon ja bilanssiopin oppikirja vuonna 1915: ”Arviolaskelmiin perustuvat olettamukset johtavat helposti harhaan; jopa tottumaton voi niissä niinkin pahasti erehtyä, että luulee liikkeensä tuottaneen melkoista voittoa, silloin kun se tuotti tappiota. Mutta jos niin on, silloin hänen on mahdotonta järjestää kulutustaan tulojensa rajoihin. Monen liikkeen vararikkoon onkin nimenomaan ollut syynä se, ettei omistaja ole tuntenut liikkeensä tulosta, ja että hän sen tähden on tullut eläneeksi yli varojensa.” Kaitila antaa tärkeän neuvon tilinpäätöksen lukijalle, luetaanpa sitä yrityksen sisällä tai ulkopuolella: ”Jos liike ei anna tyydyttävää tulosta, on kauppiaan, koettaakseen asiata korjata, saatava selvälle, mistä tämä johtuu. Liikkeen menestyksellinen hoito vaatii siis ehdottomasti, että sen omistaja selvittää itselleen liikkeensä tuloksen aiheuttavat tekijät.”

Uutta ilmettä tilinpäätöksen lukemiselle ja tulkinnalle antaa kansainvälistyminen. Euroopan yhteisöjen tilinpäätösdirektiivit ja IFRS-tilinpäätösten läpimurto ovat tuoneet tilinpäätöksille ja toimintakertomuksille aikaisempaa suuremman ja kansainvälisemmän lukijakunnan. Vertailutietoja ja vertailuyrityksiä on nyt saatavissa aikaisempaa laajemmin. Yritysten tilinpäätöksillä on myös lukijoita monissa maissa: sijoitus- ja ostokohteiden etsijöitä, luottokelpoisuuden arvioijia jne.

Kirjan kirjoittamisen onnistumisessa ratkaiseva merkitys on työhön osallistuvalla tiimillä. Tämän kirjan kaikkien vaiheiden työstämiseen on kirjoittajien lisäksi osallistunut tradenomi Päivi Joensuu. Sen viimeistelyyn ja painokuntoon saattamiseen on merkittävän panoksen antanut kustannustoimittaja Leena Viitala. Kirjan aikaisempien versioiden lukijoilta on tullut arvokasta palautetta. Kiitos kaikille. Suurin kiitos kuuluu tietysti lukijalle, jonka ajankäyttö on ehdoton edellytys tällaisten projektien toteuttamisille.

Helsingissä 29.9.2006

Jarmo Leppiniemi

Raili Leppiniemi

Teos on päivitetty vuoden 2015 kirjanpitolain uudistuksen (laki 1620/2015) mukaiseksi. Huomioon on otettu myös laki 1376/2016, jolla toimintakertomusinformaatio eriytettiin tilinpäätöksestä ja sitä koskevasta oikean ja riittävän kuvan vaatimuksesta. Lainuudistuksessa keskeistä on EU:n tilinpäätösdirektiivin pienyrityshelpotusten voimaansaattaminen, joka toteutettiin muun muassa säätämällä pien- ja mikroyrityksille oma asetuksensa, niin sanottu PMA-asetus (1753/2016). Uudistuksen myötä vain pienyritystä suuremmat kirjanpitovelvolliset jäivät kirjanpitoasetuksen piiriin.

Aikaisempaan tapaan hyödynnämme teoksessa yritys esimerkkejä kuvataksemme tilinpäätösinformaation erilaisia esittämistapoja. Esimerkit on muokattu todellisista tilinpäätöksistä ja toimintakertomuksista, vaikka käytetyt yritysnimet ovat imaginäärisiä.

Kiitämme kustannustoimittaja *Anttoni Pihlajamäkeä* tarkasta ja ripeästä työstä teoksen painokuntoon saattamisessa.

Helsingissä 12.4.2017

Timo Kaisanlahti

Jarmo Leppiniemi

Raili Leppiniemi